

Tsongkhapa "Lamrim Chenmo" - ülevaade budistlikust teest

Kokkuvõte **Andrei Terentjevi** loengust Eesti-Tiibeti Kultuuriseltsis
8. septembril 1999. a.

Budistlikus kaanonis on tuhandeid tekste. Miks on just see tekst nii oluline? "Lamrim Chenmo" annab vastuse küsimusele, mis on Buddha õpetuse olemus algtasemest virgumiseni.

Tsongkhapa "Lamrim Chenmo" teksti tõi esmakordselt Euroopasse jesuiidist misjonär Ippolito Desideri 18. sajandil. Tarthang Tulku arvates võib tekst praegugi asuda kusagil Vatikani arhiivides.

Esimesed tõlkekatsetused tegid 19. sajandil vene budoloogid. Burjaatia õpetlane G. Tsõbikov tõlkis osa "Lamrim Chenmo" teksti mongoli ja seejärel vene keelde; tõlge avaldati 1913. aastal. "Lamrim Chenmo" teksti tervikuna tõlkis vene keelde Mongoolia ekspeditsioonil mongoli laamade abiga M. Tubjanski (1893-1943), kes aga 1937. a. Peterburi naastes arreteeriti ning seejärel vanglas suri. Tema tõlge on kadunud.

Tsongkhapa tõlkimist vene keelde jätkas vene tibetoloog B Kuznetsov, kes samuti ei jõudnud tööd lõpule viia. Praegu ilmub venekeelne "Lamrim chenmo" Algirdas Kugjaviciuse tõlkes, toimetajaks Andrei Terentjev.

Tsongkhapa ise olevat oma kahe peateose kohta öelnud, et "kes neid loevad, on mind kohanud, kuna kõik, mida ma tean, on seal kirjas".

Raamatus on oluline sissejuhatus, milles õpetatakse üldist lähenemist Dharmale - kuidas õpilane peaks kuulama ja õppima ning kuidas õpetaja õpetama. Edasi räägitakse kolme liiki isikutest, kes Dharmaga tegelevad. Neid jaotatakse motivatsiooni järgi:

- madalamad - kes soovivad leida õnne endale,
- keskmised - kes soovivad täielikku vabadust sansaarast ja
- kõrgemad - kel on mahajaana bodhisattva suhtumine - vabastada teised olendid kannatusest.

Analüüsidest ausalt oma motivatsiooni ja suhtumist, ei küüni enamuse püüdlejaid esimese tasemenigi. Enamus meist otsib pigem hetkelist rahuldust, naudingut.

Intellektuaalselt pole tekst raske. Tekstil on väärtus inimese jaoks, kes tahab end muuta.

Järgnevalt selgitatakse varjupaiga traditsioonilist tähendust. Traditsiooniline varjupaik koosneb kolmest kalliskivist: Buddha (Virgunu), Dharma (siin - Virgunu õpetus) ja Sangha - (pühakud ehk aarja Sangha - vähemalt kolmanda astme bodhisattvad, kes kogevad tühjust otse).

Miinimum, mida nõutakse madalama motivatsiooniga isikult, on kümne negatiivse teo vältimine:

- kolm tegu, mida tuleks vältida, on seotud kehaga: varastamine, tapmine, väär

seksuaalne käitumine;

- neli tegu on seotud kõnega: valetamine, ebaviisakas ja toores kõne, mõttetu loba, laimamine;

- kolm tegu on seotud meelega: ahnus, pahatahtlikkus, vale vaade olemise suhtes.

Raamatu teine osa selgitab nelja õilsat tõe ja sõltuvusliku tekkimise printsiipi.

Raamatu kolmas osa on suunatud teistele olenditele. Kuidas saab olla õnnelik, nähes teisi kannatamas? Mis on virgumismeel, bodhicitta - teadvuse ja alateadvuse soov virguda, et aidata teisi. Kui koged kaastunnet, tahad aidata teisi. Aga kuidas seda teha? Et olla võimeline teisi aitama, peaks püüdlema ise sügava mõistmise poole.

Raamatu kolmandas osas kirjeldatakse erinevaid meetodeid, kuidas arendada virgumismeelt. Esimene nõuanne on Shantidevalt - kujutleda kõiki elusolendeid oma emana. Mõelda oma emale, kuidas ta hoolitses, kaitses ja toitis meid lapsena, et tunda tõelist armastust tema vastu. Kui nüüd mina ei aita oma ema, kes siis veel aitab?

Selline mõtisklus aitab meil mõista, et evime vastutust teiste olendite ees. Ainult vastutusega teiste ees saab tekitada tõelist virgumismeelt. Bodhisattva tee algab töotuste ja kuue ületava mõistmise, paramita teostamisest.

Neljas osa on pühendatud mõtlusele - dhjana paramitale, mille peamise takistusena nimetatakse laiskust.

Viies osa on pühendatud pradžhnjaparamitale ehk ületavale tarkusele, mis on kõige peenem ja tähtsam aspekt Buddha õpetuses. Iga eelnev paramita on ületav vaid siis, kui mõistetakse tühjust. Tsongkhapa toetub oma argumentatsioonis madhyamika prasangika filosoofia koolkonnale. Tolle aja vaate kohaselt olid loogika ja tõelus samased: kui midagi ei ole loogiliselt olemas, siis pole seda ka realselt. 20. sajandi lõpul nähakse loogikas vaid reaalsuse kirjeldust ning on olemas mitmeid erinevaid loogikateooriaid.

Lõpuks kirjeldatakse, kuidas rakendada mahajaana põhimõtteid vadžhrajanaas.

Konspekteris Leho Rubis

© ETKS, 1999.